

ЗА СЕМАНТИЧНИЯ КЛАС ГЛАГОЛИ ЗА КОНТАКТ ЧРЕЗ ПРЕМЕСТВАНЕ

Мария А. Тодорова

Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“

maria@dcl.bas.bg

Резюме. Студията предлага описание на група глаголи от Уърднет със семантичния клас (примитив) „глаголи за контакт“, които принадлежат към множеството от общоупотребимата лексика в български. Описанието се фокусира върху глаголите за контакт, комбиниран с преместване, които включват глаголи за прикрепване, отделяне, поставяне, премахване, пълнене и изпражнение. Предложено е семантико-синтактично описание, което обхваща фреймовите елементи от съответните семантични фреймове на Фреймнет и съответстващите им синтактични реализации. Разглеждат се ситуации, представени от семантичните фреймове **Прикрепване, Отделяне, Запълване, Изпражнение, Манипулация и Засягане**. Анализирания информация се основава на ръчна проверка, редакция и допълване на полуавтоматичното съотнасяне на два големи семантични езикови ресурса – Уърднет и Фреймнет. Предложени са подкласове на глаголите за контакт чрез преместване според локацията на физическия контакт.

Ключови думи: глаголи за контакт и преместване; семантико-синтактично описание

1. Въведение

Студията предлага семантично описание на група глаголи от Уърднет със семантичния клас (примитив) „глаголи за контакт“, които принадлежат към множеството от общоупотребимата лексика в български. Разглежда се общата семантика на класа и подходите за нейното представяне в езиковедските изследвания (Fillmore 1970; Levin 1993; Gao, Cheng 2003 и др.). Глаголите за контакт се разглеждат в два основни класа: глаголи за физически контакт чрез движение и глаголи за физически контакт при състояние, като

* Мария А. Тодорова. За семантичния клас *глаголи за контакт чрез преместване*. – В: Св. Коева (ред.) *Семантични студии. Синтактично и семантично описание на български глаголи*. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, с. 134 – 153. <https://doi.org/10.7546/SemanticStudies2024.06>

настоящото описание се фокусира върху една от подгрупите на глаголите за контакт чрез движение. Изборът на данните и тяхното описание се основава на предположението, че семантичните фреймове на глаголите за контакт включват действия или събития, при които два или повече обекта влизат във физически контакт един с друг. Коментирани са само най-честите случаи с по-голям обхват в Българския уърднет (Булнет) (Коева 2021a).

Уърднет (Miller 1995; Fellbaum 1999) и Фреймнет (Fillmore 1982; Baker et al. 1998) са големи лексикално-семантични ресурси, които предоставят семантична информация за голямо и разнообразно множество от глаголи (и други части на речта). Уърднет представлява многоезикова мрежа от синонимни множества (синсети), свързани посредством семантични отношения като хиперонимия, антонимия и т. н., и предлага групиране на глаголите и съществителните в семантични класове. Фреймнет представя семантиката на лексикалните единици чрез семантични фреймове, описващи ситуации и техните компоненти (елементи на семантичния фрейм) (Fillmore 2007: 29).

Избраният подход за изследване е предпоставен от идеята на Джакендоф, че смисълът на дадено изречение е изграден от концептуалните структури на лексикалните единици, съставляващи изречението (Jackendoff 1997: 48). Тази гледна точка е свързана с ограниченията върху комбинирането на дадена дума с други думи, наричани *селективни ограничения*, които според Чомски (Chomsky 1965: 95) се дължат на синтактичните свойства на думите. За да групираме избраните глаголи за контакт в подтипове въз основа както на реализацията на техните фреймови елементи, така и на тяхната лексикална семантика, приемаме, че глаголите с подобни значения споделят общи валентни модели (valence patterns) и общи модели на реализация на фреймовите елементи на синтактично равнище.

2. Глаголи за контакт

2.1. Обща семантика на класа

Глаголите за контакт принадлежат към множество от глаголни предикати, за които е характерен концептуалният ядрен признак **ФИЗИЧЕСКИ КОНТАКТ** (Juffs 1996: 47). В Уърднет те са включени в един от 15-те лексикографски файла, в които глаголите са групирани според семантичната област, към която се отнасят, и са определени като „глаголи за докосване, удране, връзване, копаене“ (Miller et al. 1990: 47).

Множеството на глаголите за контакт обхваща най-големия семантичен клас глаголи в Уърднет, състои се от повече от 820 синонимни множества, включващи глаголи за действия, състояния и събития, които споделят семантичния компонент **КОНТАКТ (СЪПРИКОСНОВЕНИЕ)**. Този тип глаголни синонимни множества са част от йерархия, изградена чрез хипонимно-хиперонимните (тропонимните) релации, чрез които се въвеждат и

редица различни прояви на общ семантичен признак (Fellbaum, 1999: 94). Семантичната дефиниция на класа е твърде широка и всъщност не обобщава семантиката на всички глаголи, които съдържа. В български, а и в други езици семантичният клас на глаголите за контакт е по-слабо проучен в сравнение с другите класове глаголи. Глаголи за контакт са обект на изследване за английски (Fillmore 1970, Levin 1993, Fellbaum 1990), китайски (Gao, Cheng 2003), шведски (Viberg 2004).

Описанието на класа се основава на първоначално разделение, основано на йерархичната организация на семантичните фреймове (Ruppenhofer et al. 2016), на групирането на глаголите в аспектиални класове: **ДЕЙСТВИЯ (ACTIVITIES)** и **СЪСТОЯНИЯ (STATES)**, предложено от Вендлер (Vendler 1967: 100), както и на идеята за допълващи се понятия или семантични атрибути в организацията на значението (Löbner 2011: 2). Различните глаголи за контакт кодират повече от един семантичен атрибут и в зависимост от фокуса на класификацията могат да бъдат причислени към повече от един семантичен клас. Това може да се види при изследване на семантичните фреймове на класовете глаголи за промяна, глаголи за движение и глаголи за комуникация в Уърднет.

Общата ситуация, представяна от глаголите за контакт, включва действия или състояния, при които две или повече същности влизат в съприкосновение една с друга. Тази ситуация отговаря на концептуален фрейм – „абстрактна структура, която определя семантичната и синтактичната съвместимост между глаголни предикати и техните аргументи, съществителни имена. Конкретна концептуална рамка е свързана със семантичен клас, който изразява неговите общи семантични свойства, представени от набор от глаголи, организирани в синонимните множества на Уърднет и описани от набор от фреймови елементи“ (Коева 2021b: 182). Разглежданите концептуални фреймове, в които участват избраните глаголи представят различни прояви на физически контакт между обекти или субекти и обекти. Основните участници в ситуацията са **СЪЩНОСТИ В КОНТАКТ**² или в съприкосновение, представени от ядрени или периферни фреймови елементи. Ядрените участници в ситуацията са поне две същности, често наричани субект (този, който инициира съприкосновението) и обект (този, с който се осъществява съприкосновението). Някои глаголи за контакт уточняват посоката на контакта и естеството на контакта, което може да варира в широки граници: чрез периферните фреймови елементи **НАСОЧЕНОСТ** и **НАЧИН НА КОНТАКТ**.

Много от глаголите за контакт са описани със семантични фреймове от Фреймнет, кодиращи промяна, движение, състояние и комуникация – **Движение (Motion)**, **Предизвикване на промяна (Cause change)**, **Претърпяване на промяна (Undergo change)**, **Състояние (State)**, **Комуникативен процес**

² Фреймовите елементи във Фреймнет биват ядрени – съществени за реализирането на всеки уникален семантичен фрейм и периферни – свързани с допълнителни описания и обстоятелства (време, място и т. н.) (Fillmore 2007: 133).

(Commutative process), Некомуникативен процес (Noncommutative process). Те са изключени от обхвата на настоящата студия, която разглежда само глаголи в пряко значение, назоваващи действия, в които се включва физическо съприкосновение на участниците в ситуацията.

Приема се разделението на предикатите за контакт в две подгрупи, които комбинират семантичните компоненти ФИЗИЧЕСКИ КОНТАКТ и ДВИЖЕНИЕ и ФИЗИЧЕСКИ КОНТАКТ и СЪСТОЯНИЕ. Най-типични за семантиката на класа фреймови елементи в избраните семантични фреймове от Фреймнет са **Обект (Item)**, **Тема (Theme)**, **Източник (Source)**, **Част на тялото (Body part)**, **Цел (Goal)** и **Инструмент (Instrument)**.

2.2. Класификации

Групирането на глаголите в семантични класове варира в зависимост от възприетата теория и фокуса на описанието. Изследвайки моделите на редуване на английски, Ч. Филмор (Fillmore 1972: 125) дефинира два големи класа: глаголи за прекъсване (BREAK verbs) и глаголи за удар (HIT verbs), чиито членове споделят общи семантични компоненти и модели на поведение.

В своя анализ на валентността на глаголи от различни езици Б. Левин (Levin 1993) дефинира разграничение на видовете глаголи чрез семантичните компоненти НАЧИН и РЕЗУЛТАТ. Глаголи като *удрям* (hit), които описват осъществяване на повърхностен контакт с обект чрез силен удар, са глаголи, описващи НАЧИН за потенциално увреждане на обекти (Levin 2015: 1634).

Отделни подтипове на класа също са описани от някои автори: глаголи за физически контакт (Gao 2001) и глаголи за удар и въздействие (Gao, Cheng 2003). Б. Левин (Levin 1993: 148 – 156) разделя класа на глаголите за контакт чрез въздействие на: глаголи за удар, глаголи за пляскане и неагентивни глаголи. Р. Декова (Dekova 2006, 2011) изследва 20 глагола за физически контакт в български и английски, разделени в няколко подгрупи. М. Димитрова-Вълчанова и Р. Декова (Димитрова-Вълчанова, Декова / Dimitrova-Valchanova, Dekova 2009) представят корпус и емпирично изведена класификация на глаголите за контакт чрез въздействие, използвайки формализма на Знаковия модел (Hellan, Dimitrova-Valchanova 1995).

Въз основа на хиперонимните връзки в Уърднет Милър и др. (Miller et al. 1990: 59) дефинират следните подгрупи глаголи за контакт:

- а) Глаголи, кодиращи сила, интензивност или повторение на действието (*удрям*);
- б) Глаголи за държане (*хващам, стискам, щипя*) и докосване (*пипам, поглаждам*);
- в) Глаголи, включващи инструмент или материален аргумент (*боядисвам*);
- г) Глаголи, включващи аргумент – част от тялото: рамо (*нарамвам*); пръст (*пипвам*).

Предходната работа върху семантичното описание на българските глаголи включва анализ на глаголи за промяна (Лесева, Стоянова / Leseva, Stoyanova 2021) и глаголи за комуникация (Кукова 2020), глаголи за движение (Костова / Kostova 2010), предикати за психично състояние (Стаменов / Stamenov 2021, Тишева / Tisheva 2021, Джонова / Dzhonova 2008) и описание на синтактични трансформации на български глаголи (Коева / Koeva 2021б, 2021а, 2022). Различни етапи от изследването на семантичните характеристики и селективните ограничения, имащи отношение към семантичното описание на българските глаголи и техните фреймови елементи, са разгледани от Лесева и колектив (Leseva et al. 2019, Leseva et al. 2020).

Доколкото ни е известно, множеството от глаголи, означаващи физически контакт, досега не е описвано като отделен семантичен клас за български език.

3. Глаголи за контакт чрез преместване

Разглежданите глаголи са подклас на избрано множество високочестотни български глаголи, които принадлежат към общата лексика. Подборът им се основава на принадлежността им към глаголни подкласове в Уърднет (Miller 1995) и Фреймнет (Fillmore 1982). В Уърднет³ те са категоризирани като „глаголи за контакт“, а във Фреймнет са представени чрез семантичните фреймове⁴: **Прикрепване (Attaching) и Detaching (Отделяне), Наместване (Adjusting), Запълване (Filling) и Изпразване (Emptying), Манипулация (Manipulating), Засягане (Impact)**.

Въз основа на семантичните фреймове, лексикалните единици, които ги предизвикват, релациите между фреймовете и техните фреймови елементи, както и на селективните особености, свързани със синтактичната реализация на конкретните лексикални единици, са предложени семантични подвидове на разглежданите глаголи. Те принадлежат към класа глаголи, означаващ физическо взаимодействие, което възниква в резултат на движение. Подкласът *глаголи за контакт чрез преместване* се характеризира с типове движение в комбинация с начина на контакт. Този подклас включва глаголи, означаващи прикрепване, отделяне, поставяне, премахване, пълнене и изпразване. Те споделят общи фреймови елементи и ограничения въз основа на мястото на физическия контакт, като включват придвижването на **Обект** към дадена **Цел**. Ядрените фреймови елементи споделят общи абстрактни характеристики – **Агент (Agent)** е волеви участник; **Причина**

³ Данните от Българския уърднет, успореден с уърднетите за английски и други езици чрез междуезиковия индекс ILL, могат да се проследят на <http://dcl.bas.bg/bulnet/>.

⁴ Използвани са данните от Фреймнет, налични към март 2024 на <https://framenet.icsi.berkeley.edu/>.

(Cause) е физическо лице или събитие, **Обект**, **Контейнер (Container)**, **Конектор (Connector)** и **Цел** са физически обекти. Според точката на физически контакт се определят три основни подгрупи: глаголи за контакт върху или по протежение на повърхност, глаголи за контакт с контейнер (вместител), глаголи за контакт с тяло. Разглеждат се варианти на семантичните фреймове **Запълване** и **Изваждане** за две от подгрупите: **Запълване1** и **Изваждане1** при глаголи за контакт върху или по протежение на повърхност и **Запълване2** и **Изваждане2** при глаголи за контакт с контейнер.

3.1. Глаголи за контакт върху или по протежение на повърхност

Глаголите за контакт върху или по протежение на повърхност описват действия, при които **Обект/Тема** влиза в контакт с, движи се по протежение на или следва контура на повърхност. Затова характерна при тези глаголи е повърхността, където възниква контактът или по която се извършва движението, представена от фреймовите елементи **Цел** и **Конектор**. Повърхността е ключов компонент в разбирането на пространствения аспект на действието, описано от тези глаголи. Според начина на контактното движение тези глаголи означават директен физически контакт между два обекта като *докосвам*; лек физически контакт, който включва непряко физическо взаимодействие, като *четкам*, *ожулкам*; нежно съприкосновение като *галя*, *потупвам*, *сгушвам се* или изследващ контакт като *опипвам*, *натискам*.

Към тази група се включват и глаголите, които изразяват физически контакт, осъществен при покриване или отстраняване на **Тема** – някаква субстанция, вещество от дадена повърхност.

По-долу са представени семантичните фреймове, описващи глаголите в рамките на този подклас, техните фреймови елементи, синтактичната им реализация, примери за употреба и селективни специфики.

3.1.1. Семантичен фрейм **Прикрепване**

Дефиниция на семантичния фрейм: „Агент прикрепя **Обект** към друг **Обект** или към **Цел**, като използва **Конектор**“.

Фреймови елементи: **Агент**, **Обект**, **Цел**, **Конектор**

Глаголи: коренът на поддървото в Уърднет⁵ eng-30-01354673-v: {връзвам}, {прикрепям, сглобявам или по друг начин осъществявам постоянен контакт между две или повече неща или части} и хипонимите⁶: {събирам се; събера се; съединявам се; съединя се} {свързвам се плътно (и трайно)}; {съединявам; съединя; свързвам; свържа} {събирам, свързвам две неща

⁵ Коренът е взел в структурата на Уърднет, представен от синонимно множество, чието значение представя категория, под която са включени по-специфични значения.

⁶ Избрани са само хипоними, които принадлежат към семантичния клас глаголи за контакт в Уърднет и които са част от общоупотребимата лексика.

чрез прилепяне плътно едно до друго така, че да функционират като цяло'; {прикрепвам се; прикрепявам се; прикрепям се; прикрепя се; закрепвам се; закрепям се; закрепя се; залепвам се; залепям се; залепя се; свързвам се; свързва се} 'съединявам се с нещо друго, обикновено с помощта на някакво приспособление, вещество или материал, в резултат от което започвам да се намирам в контакт или образувам физическо и/или функционално цяло с него'; {присаждам; присадя} 'съединявам части от различни растения, като ги накарам да се сраснат, за да подобря характеристиките им и да принеса някакви свойства'; {споявам; споя; припоявам; припоя} 'съединявам части, като използвам разтопена сплав, която след втвърдяването си държи частите заедно'; {заварявам; запоявам; запоя; заваря} 'прикрепвам заедно на две или повече части чрез местно разтопяване и прилагане на натиск'; {прикрепвам; прикрепявам; прикрепям; прикрепя; закрепвам; закрепям; закрепя; закачвам; закача; прикачвам; прикача; закачам} 'съединявам, свързвам две или повече неща'.

Примери⁷:

1.а. [Ани]_{Агент} лесно можеше да **СЪЕДИНИ** [жичките]_{Обект} и да запали мотора.

1.б. [Денис]_{Агент} искаше да **СВЪРЖЕ** [двете тръби]_{Обект} [с дървената гривна]_{Конектор}.

1.в. [Той]_{Агент} **ВЪРЗА** [с връв]_{Конектор} [разваления зъб]_{Обект}.

1.г. [С парче шнур]_{Конектор} □_{Агент} **ЗАКРЕПИ** [пердетата]_{Обект} [към рамките на прозореца]_{Цел}.

Валентен модел:

Агент	Обект	Цел	Конектор
NP (субект)	NP (пряк обект) PP за (непряк обект)	PP към/за (непряк обект)	NP (пряк обект) PP с/със (непряк обект)

Селективни особености: Общата семантика на фреймовия елемент **Конектор** се изразява от синонимното множество eng-30-03091374-n: {връзка, съединител, конектор}, 'всяко от разнообразни средства в уреди, машини, конструкции, системи и др., служещи за устойчиво скрепяване на елементи, компоненти, устройства, за осъществяване на контакт между отделни части и др.'.

По-специфични зависимости се наблюдават при глаголите *вързвам*, *залепям*, при които **Конектор** са съответно eng-30-03670849-n: {въже}; eng-30-14702416-n: {адхезив}, а при глагола *присаждам* **Конектор** е eng-30-03418242-n: {градински инструмент}.

⁷ Всички примери в текста са извлечени от Българския национален корпус: <http://search.dcl.bas.bg/>.

При някои от глаголите е възможна т. нар. локативна алтернатива (Levin 1993: 2), при която **Конекторът** и **Целта** могат да разменят прякообектната и непрякообектната си позиция, както е в примери (1.б.) – (1.д.) и в примери (1.в.) – (1.е.)

1.д. [Денис]_{Агент} *искаше да СВЪРЖЕ* [дървената гривна]_{Конектор} [към двете тръби]_{Обект}.

1.е. [Той]_{Агент} *ВЪРЗА* [връв]_{Конектор} [за разваления зъб]_{Обект}.

3.1.2. Семантичен фрейм Отделяне

Дефиниция на семантичния фрейм: „Агент отделя **Обект** от **Източник** или от друг **Обект**“

Фреймови елементи: Агент, Обект, Източник

Глаголи: коренът на поддървото в Уърднет eng30-01298668-v: {махам} ‘права така, че да се прекъсне целостта, връзката между две неща или между частите на едно и също нещо’ и хипонимите: {прекъръшвам; прекъръша; скъръшвам; скъръша; откъръшвам; откъръша; счупвам; счупя; отчупвам; отчупя; къртя; откърътвам; откърътя} ‘отделям със сила част от цялото’; {освобождавам; освободя} ‘разкопчавам или разпускам някакъв ограничител’; {откачвам; откача; откачам} ‘отстранявам нещо поставено да виси на закачалка, кука и под. от мястото му’, и коренът на поддървото в Уърднет eng-30-01556921-v: {разделям; разделя} ‘карам две или повече неща или части от нещо да се преместят, отдалечат едно от друго’ и хипонимите му {прекъсвам; прекъсна; откъсвам; откъсна} ‘разделям нещо с късане, правя на късове, нарушавам целостта на нещо’; {откъсвам; откъсна; скъсвам; скъсам} ‘отделям със сила една част от друга част на нещо’.

Примери:

2.а. [Младата жена]_{Агент} *успя само да ОТЧУПИ* [парченца]_{Обект} [от сталактита до главата му]_{Източник}.

2.б. []_{Агент} *ОТКАЧИ* [от колана]_{Източник} [празната ножница]_{Обект} и я метна настрани.

2.в. [Бабичката]_{Агент} *СКЪСАЛА* [от ризата си]_{Източник} [конец]_{Обект}.

2.г. [Пенкроф]_{Агент} *ОТКЪРШИ* [от първото дърво]_{Източник} [два здрави клона]_{Обект}.

Валентен модел:

Агент	Обект	Източник/Обект
NP (субект)	NP (пряк обект)	PP от (непряк обект)

Тук прякообектната позиция на **Обекта** и непрякообектната позиция на **Източника** са задължителни.

Селективни особености:

При този тип глаголи могат да се посочат само най-общи селективни специфики. Фреймовият елемент **Агент** се реализира посредством съществителни, хипоними на синонимното множество от Уърднет eng-30-00007846-n: {човек}; докато фреймовите елементи **Обект** и **Източник/Обект** съответстват на хипонимите на eng-30-00002684-n: {физически обект} или eng-30-00001740-n: {обект}. Интересна в тази група е взаимната семантична зависимост – метонимия между **Обект** и **Източник**, както е в примери (2.в.) *риза – конец* (1.д.) и в (2.г.) *дърво – клон*.

3.1.3. Семантичен фрейм **Запълване1**

Глаголите от този подфрейм представят контакта, осъществен при покриване на дадена повърхност от някаква субстанция, вещество.

Дефиниция на семантичния фрейм: „Агент покрива Цел (повърхност) с Тема (обекти, вещество или субстанция)“.

Фреймови елементи: **Агент, Тема, Цел**

Глаголи: коренът на поддървото в Уърднет eng-30-01332730-v: {покривам; покрива; закривам; закрива} ‘поставям нещо върху нещо друго или върху някого, така че да го скрива или предпазва’ и хипонимите: {заскреждавам; заскрежда} ‘покривам със скреж’; {мажа; измазвам; измажа} ‘покривам повърхност със слой гъсто вещество, което нанасям още влажно’; {тапицирам; облепвам; облепя} ‘покривам вътрешните стени на жилище, обществена сграда и т. н. с тапети, постери, пана и под.’; {мажа; намазвам; намажа; боядисвам; боядисам} ‘покривам с тънък слой боя, метал и т. н.’; {подплатявам; подплатя} ‘покривам вътрешната страна на дреха с плат за по-голяма топлина и здравина’; {облицовам} ‘покривам лицевата страна, фасадата на сграда’; {завивам; завия; увивам; увия, обвивам; обвия; загъвам; загъна} ‘покривам или нагласям нещо като покривало за предпазване’; {запушвам; запуша} ‘покривам или притискам част от тялото си (уши, нос) за предпазване от шум, миризма и под.’; {подвързвам; подвързва} ‘покривам книга с обвивка от някакъв материал с цел предпазване или заздравяване’; {обличам; облека} ‘поставям емайл върху повърхността на зъб, за да го заздравя; слагам коронка’; {маскирам} ‘слагам маска на или покривам с маска’; {намазвам; намажа}, ‘покривам нещо със слой от някакво вещество’; {нанасям; нанеса} ‘покривам нещо с допълнителен пласт от някакъв материал, вещество’; {бетонирам} ‘поставям бетон върху строителна повърхност, за да я заздравя’; {посипвам; посипя}, ‘покривам с нещо ситно или прахообразно’; {покривам; покрива} ‘поставям покритие, настилка (покрив) на връхната част на постройка, сграда’; {измърсявам; изцапвам; оплесквам; изцапам; измърся; оплескам} ‘покривам някаква повърхност с вещество, което я мърси’; {омазнявам; омазня; намазнявам; намазня} ‘покривам повърхност или материал с някакъв вид масло, обикновено чрез натриване’; {навосъчавам; навосъча} ‘покривам, напоявам, натърквам или излъсквам някаква повърхност с восък’; {напръсквам; напръскам} ‘покривам някакво място изцяло

или частично с пръски течност'; {облепвам; облепя; облицовам}, 'покривам нещо – стена, под, покрив, сграда, с някакво покритие – плочки, керемиди, дървени плоскости и под.'; {забелвам; забеля} 'прикривам, заличавам част от текст с коректор'; {гипсирам} 'покривам и закрепям с гипс, обикновено във вид на превръзка върху счупен крайник'; {затревявам; затревя} 'засявам земна площ с трева или оставям пространство или повърхност да се покрие с трева'.

Примери:

- 3.а. [Тя]_{Агент} **ПОКРИ** почти изцяло [лицето си]_{Цел} [с качулката на наметалото]_{Тема}.
 3.б. [_{Агент} **Замислено НАМАЗА** [кифлата]_{Цел} [с мармалад]_{Тема}.
 3.в. [Христофор]_{Агент} **НАМАЗА** [хайвер]_{Тема} [върху филия хляб]_{Цел}.
 3.г. [Д-р Любенов]_{Агент} **ГИПСИРА** [крака ми]_{Цел} вчера следобед.
 3.д. [_{Агент} **ПОСИПАХА** [подиума]_{Цел} [с дървени стърготини]_{Тема}.
 3.е. [_{Агент} **При езерото ШЯХ ДА НАПРЪСКАМ** [коня си]_{Цел}, за да го охладя.

Валентен модел:

Агент	Тема	Цел
NP (субект)	NP (пряк обект) PP с/със (непряк обект)	NP (пряк обект) PP върху/на (непряк обект)

Селективни особености:

При някои глаголи фреймовият елемент **Тема** изразява субстанцията, която се полага на повърхността, и при конкретните глаголи има допълнителни селективни предпочитания при изразяването, например при глаголи като *лакирам* **Агент** е човешко същество, обикновено с някаква професионална квалификация, докато **Тема** е определен вид субстанция, представена в синонимното множество eng-30-04521987-n: {лак}, а **Цел** е eng-30-00002684-n: {физически обект}, eng-30-08660339-n: {повърхност}. Подобни са глаголите *гипсирам*, *затревявам*, *забелвам*, при които фреймовият елемент **Тема** е имплицирана в значението на глагола, обикновено чрез общия корен, и често се изпуска в изречението.

Тук също при някои от глаголите е възможна локативна алтернация, както е в примери (3.в.) – (3.ж.) и в примери (3.д.) – (3.з.).

- 3.ж. [Христофор]_{Агент} **НАМАЗА** [филия хляб]_{Цел} [с хайвер]_{Тема},
 3.з. [_{Агент} **ПОСИПАХА** [дървени стърготини]_{Тема} [върху подиума]_{Цел},

3.1.4. Семантичен фрейм: Изпразване1

Тези глаголи представят контакта, осъществен при отстраняването на някаква субстанция, вещество от дадена повърхност.

Дефиниция на фрейма: „Агент отстранява Тема от повърхността на Източник“

Фреймови елементи: Агент, Тема, Източник

Глаголи: коренът на поддървото в Уърднет eng-30-01532589-v: изчиствам ‘права така, че някой или нещо да стане чист(о), като отстранявам мръсотия или нежелани частици от него’ и неговите хипоними: eng-30-01243982-v: {четкам; изчетквам; изчеткам} ‘изчиствам нещо с четка или по подобен начин’; eng-30-01393996-v: {мета; измитам; измета; помитам; помета} ‘изчиствам помещение, повърхност или друго пространство с помощта на метла, четка или по подобен начин’; eng-30-01535246-v: {пера; изпирам; изпера; мия; измивам; измия} ‘премахвам замърсяване, като го обливам или потапям във вода и почистващ препарат’.

Примери:

4.а. [*Жената*]_{Агент} *ИЗЧИСТИ* [*трохите*]_{Тема} [*от масата*]_{Цел}.

4.б. [_{Агент}] *ИЗМЕТОХ* [*сламата*]_{Тема} [*от пода на кухнята*]_{Цел}.

4.в. *И* [_{Агент}] *да ИЗЧЕТКАМ* [*всичките си сака*]_{Цел} [*с четка за дрехи*]_{Инструмент}.

Валентен модел:

Агент	Тема	Цел
NP (субект)	NP (пряк обект) PP <i>от</i> (непряк обект)	NP (пряк обект) PP <i>от</i> (непряк обект)

Синтактичната реализация на някои от глаголите и техните фреймови елементи позволява варианти, при които фреймовите елементи **Тема** и **Цел** могат да разменят прякообектната си позиция, както е при глагола *изчиства* в примери (4.а.) – (4.г.) и *измета* в примери (4.б.) – (4.д.).

4.г. [*Жената*]_{Агент} *ИЗЧИСТИ* [*от трохите*]_{Тема} [*масата*]_{Цел}

4.д. [_{Агент}] *ИЗМЕТОХ* [*пода на кухнята*]_{Цел} [*от сламата*]_{Тема}

Селективни особености:

При този тип глаголи отново могат да се посочат само най-общи селективни специфики. Фреймовият елемент **Агент** се реализира посредством съществителни, хипоними на синонимното множество от Уърднет eng-30-00007846-n: {човек}; докато фреймовите елементи **Обект** и **Източник/Обект** съответстват на хипонимите на eng-30-00002684-n: {физически обект} или eng-30-00001740-n: {обект}. В много от употребите периферният фреймов елемент **Инструмент** е посредникът на контакта между фреймовия елемент **Тема** и повърхността на фреймовия елемент **Цел**, както е в (4.в.). При някои глаголи езиковата инстанция на фреймовия елемент **Инструмент** се съдържа в корена на глагола, както е в примери (4.б.) и (4.в.).

3.2. Глаголи за контакт с контейнер

Тази група от глаголи представлява взаимодействието на обект или субстанция със съд (контейнер), който може да бъде *кутия, чанта, буркан, съд* или всеки друг обект, използван за задържане или съхранение на предмети. Най-характерният фреймов елемент на тези глаголи е **Контейнер** и уточнява конкретния вместиител, съд, с който се осъществява контактът или в рамките на който се извършва действието. Естеството и характеристиките на съда са семантично обвързани със селективните предпочитания на конкретните глаголи и водят до стесняване на общите семантични типове, приписани на фреймовите елементи. Семантичните фреймове и фреймовите елементи, характерни за това множество от глаголи, както и примери за употреба са описани по-долу.

3.2.1. Семантичен фрейм Запълване²

Дефиниция на семантичния фрейм: „Агент поставя Тема (субстанция, вещество, обект) в Контейнер“

Фреймови елементи: Агент, Тема, Контейнер

Глаголи: eng-30-01488956-v: {пълня; напълвам; напълня; товаря; натоварвам; натоваря} ‘слагам, поставям товар в съд, помещение и т. н. до достигане на капацитета му’; eng-30-01489989-v: {натоварвам; натоваря} ‘запълвам определено място или пространство в превозно средство с вещи, стоки, материали и т. н. за транспортиране’; eng-30-01487718-v: {претоварвам; претоваря; пренатоварвам; пренатоваря} ‘натоварвам превозно средство, товарно животно, контейнер и под. с прекалено обемен или тежък товар’; eng-30-01482449-v: {опаковам; пакетирам} ‘поставям или подреждам вещь(и) или стока в специална обвивка от хартия, картон, пластмаса и др.’.

Повечето от глаголите, участващи в този семантичен фрейм, не са организирани в обща дървовидна структура, а са пръснати като листа на други глаголи.

Примери:

5.а. [Те]_{Агент} *НАПЪЛНИХА* [камиона]_{Контейнер} [с тухлите]_{Тема}.

5.б. [_{Агент} Първо *НАПЪЛНИХА* [багажа]_{Тема} [във фургона на Ник]

_{Контейнер}.

5.в. [*Мъжете*]_{Агент} *НАТОВАРИХА* *припряно* [буретата с катран]_{Тема} [в кошовете]_{Контейнер}.

5.г. [_{Агент} *Побързаха да НАТОВАРЯТ* [торбите]_{Тема} [в една малка кола]_{Контейнер}.

Валентен модел:

Агент	Контейнер	Тема
NP (субект)	NP (пряк обект) PP <i>в/на</i> (непряк обект)	PP <i>с</i> (непряк обект) NP (пряк обект)

И тук от примери (5.а), (5.б.) и (5.в.), (5.г.) се вижда, че синтактичната реализация на фреймовите елементи **Тема** и **Контейнер** – пряк/непряк обект – не е определена, но е взаимнозависима. Когато фреймовият елемент **Тема** е пряко допълнение, фреймовият елемент **Контейнер** е непряко допълнение и обратно. Възможна е и локативна алтернатива, както в примери (5.а.) – (5.д.); (5.б.) – (5.е.); (5.в.) – (5.ж.); (5.г.) – (5.з.).

5.д. [Те]_{Агент} **НАПЪЛНИХА** [в камиона]_{Контейнер} [тухлите]_{Тема}.

5.е. []_{Агент} **Първо НАПЪЛНИХА** [фургона на Ник]_{Контейнер} [с багажа]

^{Тема}
5.ж. [Мъжете]_{Агент} **НАТОВАРИХА** припряно [кошовете]_{Контейнер} [с буретата с катран]_{Тема}.

5.з. []_{Агент} **Побързаха да НАТОВАРЯТ** [една малка кола]_{Контейнер} [с торбите]_{Тема}.

Селективни особености:

При този тип глаголи отново могат да се посочат само най-общи селективни специфики. Фреймовият елемент **Агент** се реализира посредством съществителни, хипоними на синонимното множество от Уърднет eng-30-00007846-n: {човек}; докато фреймовите елементи **Обект** и **Източник/Обект** съответстват на хипонимите на eng-30-00002684-n: {физически обект} или eng-30-00001740-n: {обект}.

3.2.2. Семантичният фрейм **Изпразване2**

Дефиниция на семантичния фрейм: „Агент отстранява **Тема** от **Контейнер**“

Фреймови елементи: **Агент**, **Тема**, **Контейнер**

Глаголи: {изпразня; изпразвам} ‘премахвам всичко или цялото количество от нещо, намиращо се някъде’; {разливам; разлея; изливам; излея; изсипвам; изсипя; разсипвам; разсипя} ‘правя така, че течност да премине от един съд в друг или от съд извън него’; {разсипвам; разсипя; разпръсквам; разпръсна} ‘за твърдо вещество, което се състои от дребни частици – карам да се разпилее безразборно от съда, в който е съхранявано’; {изсипвам; изсипя; обръщам; обърна; изливам; излея} ‘оставям съдържимото на някакъв съд да падне, да се разсипе или разлее’. Глаголите, участващи в този семантичен фрейм, не са организирани в обща дървовидна структура, а са пръснати като хипоними на други глаголи за контакт, предизвикващи различен семантичен фрейм като {предавам; предам; пренасям; пренеса}, глаголи за движение {местя; премествам; преместя; измествам; изместя} или глаголи за промяна.

Примери:

6.а. [Той]_{Агент} **РАЗСИПА** [ларвите]_{Тема} [от шепата на Флар]_{Контейнер} [върху каменната настилка на обора]_{Дестинация}.

6.б. []_{Агент} **ПРЪСНАХА** [всички бисквити]_{Тема} [от пакета]_{Контейнер} [в калта]_{Дестинация}.

б.в. [_{Агент} *РАЗЛЯХ* [*остатъка*]_{Тема} [*от бутилката*]_{Контейнер} [*в чашата*]_{Дестинация}·
 б.г. [_{Агент} *Съвсем случайно ИЗЛЯ*[*чая*]_{Тема} [*от канчето*]_{Контейнер}·

Валентен модел:

Агент	Контейнер	Тема
NP (субект)	PP <i>от</i> (непряк обект/ несъгласувано определение)	NP (пряк обект)

Примерите показват, че синтактичната реализация на фреймовият елемент **Тема** е пряко допълнение, докато фреймовият елемент **Контейнер** може да се реализира като непряко допълнение и като несъгласувано определение към **Тема**, както в примери (б.а.) – (б.д.), и не подлежи на локативна алтернация. В много от употребите се реализира и периферният фреймов елемент **Дестинация**, който е свързан с преместването на съдържимото (**Тема**) от един вместиел (**Контейнер**) в друг вместиел или върху повърхност (**Дестинация**).

б.д. [*Той*]_{Агент} *РАЗСИПА* [*от шепата на Флар*]_{Контейнер} [*ларвите*]_{Тема} [*върху каменната настилка на обора*]_{Дестинация}·

Селективни особености:

И при този тип глаголи могат да се посочат само най-общи селективни специфики. Фреймовият елемент **Агент** се реализира посредством съществителни, хипоними на синонимното множество от Уърднет eng-30-00007846-n: {човек}; докато фреймовите елементи **Тема** и **Контейнер** съответстват на хипонимите на eng-30-00002684-n: {физически обект} или eng-30-00001740-n: {обект}.

3.3. Глаголи за телесен контакт

В рамките на тази подгрупа глаголите представят действия, изразяващи различни начини, по които повърхността на обект и повърхността на част на тялото влизат в контакт една с друга. Този подклас включва глаголите, представени във Фреймнет със семантичните фреймове **Манипулация** и **Засягане**, които описват „въздействието на **Агент** върху някакъв **Обект**“. Най-характерният фреймов елемент на тези глаголи е периферен – повърхност на **Част на тялото на Агент (Body part of agent)**, където се осъществява контактът или по която се извършва движението. При семантичния фрейм **Манипулация** фреймовият елемент **Обект** не е дълбоко или постоянно физически засегнат, нито се премества от едно място на друго. Участниците в семантичния фрейм **Засягане** са **Засегнат** и **Засягащ**, като **Засегнат** обикновено е обект на насилствено въздействие.

Въз основа на начина на контакт могат да означават **пряк физически контакт** – {докосвам; докосна; докосвам се; докосна се; допирам; допра; допирам се; допра се} ‘осъществявам физически контакт с някого или нещо’;

{държа} ‘улавям или поемам нещо или някого с ръка или в ръка (ръце) или в хватка’; {стискам; стисвам; стисна} ‘хващам, захващам здраво, с всички сила’; **леко и нежно докосване** – {галя; погалвам; погала; милвам; помилвам} ‘докосвам леко (част от тялото на) някого или нещо в израз на нежни чувства’; {гъделичкам; погъделичквам; погъделичкам} ‘докосвам леко някого или нещо, като предизвиквам лек, приятен сърбеж’; **силно или агресивно докосване** – {удрям; ударя} ‘осъществявам внезапен, често силов контакт между едно тяло (напр. ръка, юмрук, крак, оръжие и т. н.) и друго тяло или повърхност’; {удрям; ударя; бия} ‘рязко и със сила влизам в контакт и упражнявам физическо въздействие върху някого или нещо с част от тялото или с помощта на инструмент’; {щипя; ощипвам; ощипя}, ‘стискам силно между пръстите си’; грижовно или нежно докосване: {прегръщам; прегърна} ‘притискам някого с ръце към себе си в израз на обич или привързаност’, {целувам} ‘докосвам или притискам с устни устните или друга част от тялото на любим човек’.

Примери:

7.а. [Майката]_{Агент} ДЪРЖИ [тенджерата]_{Обект} [с ръка]_{Част от тялото}.

7.б. [Синът ѝ]_{Агент} [я]_{Обект} ПРЕГЪРНА мълчаливо.

7.в. [Брат ѝ]_{Засягащ} [ме]_{Засегнаат} УДАРИ [с юмрук]_{Част от тялото}.

Валентен модел:

Агент/Засягащ	Обект/Засегнат	Част на тялото на Агент/Засягащ
NP (субект)	NP (пряк обект)	PP с/със (непряк обект)

Селективни особености:

Фреймовият елемент **Агент** се реализира посредством съществителни, хипоними на синонимното множество от Уърднет eng-30-00007846-n: {човек}; докато фреймовият елемент **Обект** съответства на хипонимите на eng-30-00002684-n: {физически обект} или eng-30-00001740-n: {обект}, но и на eng-30-00007846-n: {човек}.

При на глаголни синонимни множества, на които е приписан семантичният фрейм **Манипулация**, като eng-30-01216670-v: {хващам; хвана; хващам се; хвана се; държа; държа се} ‘улавям или поемам нещо или някого с ръка или в ръка (ръце) или в хватка’ и неговите хипоними: {стискам; стисвам; стисна; удържа; удържам; притискам; притисна; притисвам} ‘хващам нещо или някого и го държа здраво, неподвижно’; {притискам; притисна; притискам се; притисна се; вкопчвам; вкопча; вкопчвам се; вкопча се; прилепя; прилепвам; прилепя се; прилепвам се; притисвам; притисвам се} ‘хващам здраво нещо или някого, обикновено с две ръце, или допирам плътно цялото си тяло към него’; {люлея} ‘държа някого или нещо, поклащайки го нежно и внимателно’; {сключвам; склуча} ‘съединявам ръцете или пръстите си едни с други или около някого или нещо, като го обхващам, или свързвам край-

щата или насрещните части на нещо, така че да обхванат някого или нещо по обиколката му', както и при хипонимите на eng-30-01212572-v: {улавям; улова; хващам; хвана; грабвам; грабна; захващам; захвана} 'вземам нещо и го задържам здраво' се наблюдават по-специфични ограничения върху ядрените фреймови елементи

За някои глаголи фреймовият елемент **Агент** съответства на хипонимите на eng-30-00007846-n: {човек}, например *притискам се* и *улавям*, докато при други глаголи фреймовият елемент **Агент** може да бъде животно (*стиска*, *притискам се*), т.е. да се изрази с хипонимите на eng-30-08660339-n: {животно}, или **Част на тялото**, съответстващ на хипонимите на eng-30-03183080-n: {част от тялото}. Фреймовият елемент **Част от тялото** е свързан със семантиката на глагола, но рядко се експлицира като в пример (7.а.), а по-често остава неизразен както в пример (7.б.). Ограниченията за фреймовия елемент **Обект** също не могат да се проследят последователно в хиперонимното дърво на Уърднет – **Обект** може да бъде одушевен (*люлея*) или неодушевен (*залавям*).

5. Заключение

В тази студия беше предложено описание на семантичните характеристики и селективните ограничения на глаголи за контакт от Уърднет, които изразяват ситуации, представени от семантичните фреймове **Прикрепване**, **Отделяне**, **Запълване**, **Изпразване**, **Манипулация** и **Засягане**. Разглеждат се конкретни синонимни множества от Булнет и се посочват по-специфични селективни предпочитания за конкретни глаголи или групи глаголи.

По отношение на синтактичната реализация прави впечатление, че част от глаголите и техните фреймови елементи, чието значение представя семантичните фреймове **Прикрепване**, **Запълване1** и **Запълване2**, **Изпразване1** и **Изпразване2**, позволяват варианти, при които фреймовите елементи – съответно **Обект** и **Цел**, **Тема** и **Цел** и **Тема** и **Контейнер** – могат да разменят прякообектната и непрякообектната си позиция. Докато при противоположните по значение семантични фреймове **Отделяне**, **Изпразване1** и **Изпразване2** синтактичната реализация на фреймовите елементи **Тема** – пряко допълнение, и на **Контейнер** – непряко допълнение, е определена и не подлежи на алтернация.

Интересна е наблюдаваната взаимна семантична зависимост на фреймовите елементи **Тема** и **Цел** при семантичните фреймове **Запълване1** и **Запълване2** и фреймовите елементи **Обект** и **Цел** при **Прикрепване**, която заслужава допълнително проучване и може да послужи за допълнително специфициране на селективните предпочитания.

В работата се правят изводи за вътрешната семантична организация на глаголите със семантичен признак *физически контакт*. Представена е част от процеса на подбор, систематизиране и класифициране на глаголите за

контакт в подкласове, отразяващи семантичната и синтактичната съчетаемост на глаголите.

Благодарности: Изследването е извършено по проекта „Обогатяване на семантичната мрежа Уърднет с концептуални фреймове“, подкрепен от Фонд „Научни изследвания“ по програма „Финансиране на фундаментални научни изследвания – 2020 г.“, Договор No. КП-06-Н50/1 от 2020 г.

Цитирана литература / References

- Джонова 2008: Джонова, М. Аргументна структура на изреченията, съдържащи предикат с непряко допълнение експеримент от типа *спи ми се*. – В: *Bulgarica – studia et argumenta. Юбилеен сборник в чест на 65-та година на проф. дфн Руселина Ницолова*. Мюнхен: Biblion Verlag. (Dzhonova, M. Argumentna struktura na izrecheniyata, sadarzhazhti predikat s nepryako dopalnenie eksperiment ot tipa spi mi se. – In: *Bulgarica – studia et argumenta. Yubileen sbornik v chest na 65-ta godishnina na prof. dfn Ruselina Nitsolova*. Munich: Biblion Verlag.)
- Димитрова-Вълчанова, Декова 2009: Димитрова-Вълчанова, М., Р. Декова. За кодирането на лексикална информация: събития и тяхната лексикализация в английски и български език. – *Български език LVI*, с. 84 – 96. (Dimitrova-Valchanova, M., R. Dekova. Za kodiraniето na leksikalna informatsiya: sabitiya i tyahnata leksikalizatsiya v angliyski i balgarski ezik. – *Balgarski ezik LVI*, pp. 84 – 96.)
- Коева 2021: Коева, С. Предикати за състояние: свойства и лингвистични тестове. – *Zeszyty Cyrylo-Metodiackskie*, с. 106 – 138. (Koeva 2021b: Koeva, S. Predikati za sastoyanie: svoystva i lingvistichni testove. – *Zeszyty Cyrylo-Metodiackskie*, pp. 106 – 138.)
- Костова 2010: Костова, Н. *Основни глаголи за движение в българския език*. София: Авангард Прима. (Kostova, N. *Osnovni glagoli za dvizhenie v balgarskiya ezik*. Sofia: Avangard Prima.)
- Лесева, Стоянова 2021: Лесева, Св., Стоянова, Ив. Семантично описание на глаголи за промяна и йерархична организация на концептуалните фреймове. – В: Коева, С., М. Стаменов (ред.). Доклади от Международната годишна конференция на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, София: АИ Проф. Марин Дринов, с. 76-85. (Leseva, Sv., Stoyanova, Iv. Semantichno opisanie na glagoli za promyana i ierarhichna organizatsiya na kontseptualnite freimove – In: Koeva., S., M. Stamenov (Eds.). *Dokladi ot Mezhdunarodnata godishna konferentsiya na Instituta za balgarski ezik „Prof. Lyubomir Andreychin“*. Sofia: AI Prof. Marin Drinov, pp. 76-85.)
- Стаменов 2021: Стаменов, М. Групи глаголи за вътрешни психически преживявания. Опит за класификация. – В: Коева, С., М. Стаменов (ред.). Доклади от Международната годишна конференция на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“. Т. II. София: АИ Проф. Марин Дринов, с. 69 – 75. (Stamenov, M. Grupi glagoli za vatreshni psihicheski prezhivyavania. Orit za klasifikatsia. – In: Koeva., S., M. Stamenov (Eds.). *Dokladi ot Mezhdunarodnata godishna konferentsiya na Instituta za balgarski ezik „Prof. Lyubomir Andreychin“*. T. II. Sofia: AI Prof. Marin Drinov, pp. 69 – 75.)

- Тишева 2021: Тишева, Й. Наблюдения върху синтактична реализация на предикати за емоционални състояния. – *Zeszyty Cyrylo-Metodiackie*, с. 114 – 136. (Tisheva, Y. Nablyudenia varhu sintaktichnata realizatsia na predikati za emotsionalni sastoyania. – *Zeszyty Cyrylo-Metodiackie*, pp. 114 – 136).
- Baker et al. 1998: Baker, C. F., C. J. Fillmore, J. B. Lowe. The Berkeley Framenet Project. – In: *Proceedings of the 36th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics and 17th International Conference on Computational Linguistics, (COLING-ACL'98)*. Montreal, Canada: Association for Computational Linguistics, pp. 86 – 90.
- Chomsky 1965: Chomsky, N. *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Dekova 2006: Dekova, R. *Lexical encoding of verbs in English and Bulgarian*. Collections. Institutt for sprek og litteratur [2404]. Doctoral thesis. Det historisk-filosofiske fakultet. <<http://hdl.handle.net/11250/243431>> [01.02.2024]
- Dekova 2011: Dekova, R. *Lexical Encoding of Verbs in English and Bulgarian. An empirical study of lexically encoded information and its formal representation*. LAP LAMBERT Academic Publishing AG & Co. KG.
- Fellbaum 1990: Fellbaum, C. English verbs as a semantic net. – *International Journal of Lexicography*, vol. 3, no. 4, pp. 278 – 301.
- Fellbaum 1999: Fellbaum, C. The organization of verbs and verb concepts in a semantic net. – *Text, Speech and Language Technology*, vol. 6, pp. 278 – 301.
- Fillmore 1970: Fillmore, C. The grammar of hitting and breaking. – In: R. A. Jacobs, P. A. Rosenbaum (Eds.). *Readings in English Transformational Grammar*. Waltham, MA: Ginn, pp. 120 – 133.
- Fillmore 1972: Fillmore, C. The case for case reopened. – In: P. Cole and J. M. Sadock, (Eds.). *Syntax and Semantics: Grammatical Relations*, vol. 8, pp. 59 – 81.
- Fillmore 1982: Fillmore, C. Frame semantics. – In: *Linguistics in the Morning Calm*. The Linguistic Society of Korea, Seoul: Hanshin, pp. 111 – 137.
- Fillmore 2007: Fillmore, C. Valency issues in FrameNet. In T. Herbst, & K. Gutz-Votteler (Eds.), *Valency: Theoretical, descriptive and cognitive issues*. New York: Mouton de Gruyter, pp. 129-160
- Gao 2001: Gao, H. Notions of motion and contact for physical contact verbs. – In: Holmer A., J. Svantesson, E. Viberg (Eds.). *Proceedings of the 18th Scandinavian Conference of Linguistics*, vol. 2, pp. 193 – 209.
- Gao, Cheng 2003: Gao, H., C. Cheng. Verbs of contact by impact in English and their equivalents in Mandarin Chinese. – *Language and Linguistics*, vol. 4, no. 3, pp. 485 – 508.
- Hellan, Dimitrova-Vulchanova 1995: Hellan, L., M. Dimitrova-Vulchanova. *The sign model*, manuscript monograph, Trondheim University.
- Jackendoff 1997: Jackendoff, Ray. *The Architecture of the Language Faculty*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Juffs 1996: Juffs, Al. *Learnability and the lexicon. theories and second language acquisition research*. Amsterdam: John Benjamin.
- Koeva 2021a: Koeva, S. The Bulgarian WordNet: Structure and specific features. – *Papers of BAS*, vol. 8, no. 1, pp. 47 – 70.
- Koeva 2021b: Koeva, S. Towards Expanding WordNet with Conceptual Frames. – In: Sonja Bosch, Christiane Fellbaum, Marissa Griesel, Alexandre Rademaker and Piek Vossen (eds.) *Proceedings of the 11th Global Wordnet Conference*, South African

- Centre for Digital Language Resources (SADiLaR), Potchefstroom, South Africa, 2021, pp. 181 – 191.
- Koeva 2022: Koeva, Svetla. The system of diatheses in Bulgarian and stative predicates. – In: Svetla Koeva, Elena Ivanova, Yovka Tisheva & Anton Zimmerling (Eds.) *Ontology of Stative Situations – Linguistic Modeling. A Contrastive Bulgarian- Russian Study*, Sofia: Prof. Marin Drinov Publishing House of the Bulgarian Academy of Sciences, pp. 117–160.
- Kukova 2020: Kukova, H. Verbs for communication, frame elements and semantic restrictions (on BulNet synsets). – In: *Proceedings of the International Annual Conference of the Institute for Bulgarian Language (Sofia, 2020). Vol. 2*. Sofia: Prof. Marin Drinov Publishing House of Bulgarian Academy of Sciences, pp. 233 – 241.
- Leseva et al. 2019: Leseva, S., I. Stoyanova, M. Todorova, H. Kukova. A theoretical overview of conceptual frames and semantic restrictions on frame elements. – *Linguistique Balkanique LVIII*, no. 2, pp. 172 – 186.
- Leseva et al. 2020: Leseva S., M. Todorova, I. Stoyanova, H. Kukova. A semantic description of the combinability between verbs and nouns (on material from Bulgarian and English). – *Chuzdoezikovo obuchenie (Foreign Language Teaching)*, vol. 47, no. 2, pp. 115 – 128.
- Levin 1993: Levin, B. *English verb classes and alternations: a preliminary investigation*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Levin 2015: Levin, B. Verb classes within and across languages. – In: A. L. Malchukov, B. Comrie (Eds.). *Valency classes in the world's languages 2*. Berlin, Germany; Boston, Massachusetts: De Gruyter Mouton, pp. 1627 – 1670.
- Љубнер 2011: Љубнер, S. Concept types and determination. – *Journal of Semantics*, vol. 28, no. 3, pp. 279 – 333.
- Miller 1995: Miller, G. Wordnet: a lexical database for English. – *Communications of the ACM*, vol. 38, no. 11, pp. 39 – 41.
- Miller et al. 1990: Miller, G. A., R. Beckwith, C. Fellbaum, D. Gross, Katherine J. Miller, Introduction to WordNet: An On-line Lexical Database. – *International Journal of Lexicography*, vol. 3, no. 4, pp. 235 – 244
- Ruppenhofer et al. 2016: Ruppenhofer, J., M. Ellsworth, M. R. L. Petruck, C. R. Johnson, C. F. Baker, J. Scheffczyk. *FrameNet II: extended theory and practice*. Berkeley, California: International Computer Science Institute.
- Vendler 1967: Vendler, Z. *Linguistics in Philosophy*. Ithaca, N. Y.: Cornell Univ. Press.
- Viberg 2004: Viberg, E. Physical contact verbs in English and Swedish from the perspective of crosslinguistic lexicology. – *Language and Computers*, pp. 327 – 352.

ON THE SEMANTIC CLASS OF VERBS OF CONTACT AND DISPLACEMENT

Maria A. Todorova

Institute for Bulgarian Language

maria@dcl.bas.bg

Abstract. The study offers a description of a group of verbs from WordNet with the semantic class (primitive) “verbs for contact”, which belong to the set of commonly used vocabulary in Bulgarian. The description focuses on verbs of contact combined with displacement, which include verbs for attaching, detaching, placing, removing, filling, and emptying. A semantic-syntactic description is proposed, which covers the frame elements of the corresponding FrameNet semantic frame and their corresponding syntactic implementations. Situations represented by the semantic frames **Attachment**, **Detachment**, **Filling**, **Emptying**, **Manipulation** and **Touching** are considered. The analyzed information is based on manual verification, editing and addition of the semi-automatic correlation of two large semantic language resources – WordNet and FrameNet. Subclasses of motion contact verbs have been proposed according to the location of physical contact.

Keywords: *verbs of contact and displacement; semantic-syntactic description*

Maria A. Todorova
Institute for Bulgarian Language
Bulgarian Academy of Sciences
52 Shipchenski prohod Blvd., Bl. 17
Sofia 1113 Bulgaria
maria@dcl.bas.bg
<https://orcid.org/0000-0001-5866-7180>